

HD 5/7-95 Ja, hva har vi lært?

Wilhelm Mohrs saklige fremstilling i Aftenposten 27. juni var det en glede å lese, et høflig oppgjør med bl.a. statsministeren som ville gå av i 1940, og som senere av tro historikere er opphøyet til helt. Men som C.J. Hambro sa, gjorde regjeringen så godt den kunne. Deri ligger dens unnskyldning og dens dom. Nå begynner enkelte å mene at man kanskje kunne sagt noe tilsvarende om den andre siden.

Major Einar Sagen hadde i 1936 i boken «Daa krigen kom» gjort brutalt klart hvor dårlig det stod til med det norske forsvaret. Ikke tatt alvorlig.

Den 6. mars 1939 holdt kaptein Øivinn Øi foredrag i Oslo militære samfunn om «Det strategiske overfallet». To dager senere ble han sterkt angrepet i Arbeiderbladet, som ikke hadde hatt referent til stede. Øi hadde sagt at en fremmed makt kunne sette seg fast i Oslofjord ytre festning uten å løse et skudd. Mente at et hurtig overfall for å bryte en fiendes blokadé var mulig. Han sa bl.a. at en tropp luftinfanteri er nok til å besette Sola, og en halv time senere kan fiendtlige fly lande der. — Nesten som det skjedde 9. april.

Under Aps landsmøte i 1918 ble det i programerklæringen uttalt at partiet var den «revolusjonært klassekampparti». Først i 1923 brøt det med Moskvas Komintern. Einar Gerharden var av lederne som i 1924 fikk 75 døgners fengsel for oppfordring til militærstreik. Forsvaret ble sett på som de besittende klassers maktmiddel mot arbeiderklassen. Og skulle motarbeides. Den forestillingen hang i lenge.

Det er lang vei fra den tiden til partiet i 1935 fikk regjeringsmakten. Men synet på Forsvaret som ikke politisk pålitelig varte. Øi fikk gjennomgå for hysterisk og skadelig militæragitasjon. I et foredrag 13. mars, altså kort tid etter Øis foredrag, holdt Einar Gerhardsen et foredrag i Oslo Arbeidersamfund, der han pekte på som makt-påliggende at offiserkorpset måtte demokratiseres ved bl.a. større rekruttering fra arbeiderklassen. Det var erklært mistillit.

Dagen etter, 14. mars, tok tyske tropper rest-Tsjekkoslovakia. Det er kanskje forståelig at regjeringen ikke greide å bestemme seg 9. april. Oberst Hiorths «egemektige» plassering av avdelinger på Midtskogen 9. april gjorde at kongen og utenriksministeren kunne si nei til en uparlamentarisk regjering. Tyskerne svarte dagen etter med terrorbombing. I en svensk fremstilling av 1972 fortelles at utenriksminister Koht kontaktet forskjellige mennesker i Sverige for å høre om kongen og regjeringen kunne få midlertidig opphold der. Den 12. april kom følget til Lillebo tollstasjon. Bombingen hadde tatt på motet. Etter nedbrytningen av Forsvaret kunne man kanskje fordelt skylden litt rettferdigere etter krigen?

Anton Olstad